

ความพึงพอใจในการใส่ฟันเทียม ในโครงการฟันเทียมพระราชทานของจังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าปี 2549

สุชาดา ทิมาบุญพันธุ์ * ท.บ., วท.บ.
พีรวิชัย พาดิ ** ป.ทก., ส.บ.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจในการรับบริการใส่ฟันเทียมพระราชทานและเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างกลุ่มที่มาใส่ฟันเทียมชุดแรกและที่ไม่ใช่ชุดแรกของผู้สูงอายุจาก 17 อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ด ขนาดตัวอย่างที่ศึกษาคือผู้สูงอายุที่มารับบริการใส่ฟันเทียม 158 ราย ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการรับบริการใส่ฟันเทียมพระราชทาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้สถิติ Independent Samples t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุได้รับบริการใส่ฟันเทียมจากหน่วยบริการภาครัฐ ร้อยละ 91.1 ซึ่งเป็นฟันเทียมชุดแรก ร้อยละ 69.6 เป็นฟันเทียมทั้งปาก ร้อยละ 72.2 ได้รับคำแนะนำในการดูแลฟันเทียมและฟันแท้จากทันตบุคลากร ร้อยละ 99.4 หลังจากที่ได้รับบริการใส่ฟันเทียมแล้วพบว่าใช้งานได้ ร้อยละ 96.2 โดยใช้ฟันเทียมเพื่อการบดเคี้ยวอาหารและเพิ่มความสวยงามร้อยละ 89.9 ความรู้สึกหลังจากได้รับการใส่ฟันเทียมสามารถเคี้ยวอาหารและรับประทานอาหารได้มากขึ้น ร้อยละ 91.1 รองลงมาคือรู้สึกอารมณ์ดีและกล้ายิ้มได้มากขึ้นร้อยละ 77.8 มีความสวยงามมากขึ้นร้อยละ 71.5 รู้สึกสบายใจและมีความสุขมากขึ้น ร้อยละ 70.9 ตามลำดับ ในภาพรวมผู้สูงอายุมีระดับความพึงพอใจการรับบริการใส่ฟันเทียมในระดับมาก ร้อยละ 79.7 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจระหว่างกลุ่มผู้มารับบริการใส่ฟันเทียมชุดแรกและที่ไม่ใช่ชุดแรก พบว่ามีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในการรับบริการใส่ฟันเทียมพระราชทานของผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในระดับมากร้อยละ 79.7 ซึ่งแสดงถึงคุณภาพการบริการ และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลฟันแท้และฟันเทียม ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการใส่ฟันเทียมของทันตบุคลากรและการให้บริการทันตกรรมด้านอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, ผู้สูงอายุ, โครงการฟันเทียมพระราชทาน, หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

* งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

** ฝ่ายทันตสาธารณสุข กลุ่มงานบริการทางการแพทย์ โรงพยาบาลจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด

บทนำ

เมื่อปี พ.ศ.2513 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งว่า “เวลาที่พระองค์มีปัญหาเกี่ยวกับฟันมีทันตแพทย์มาช่วยกันดูแลรักษา แล้วราษฎรที่อยู่ห่างไกลความเจริญมีหมอช่วยดูแลรักษาหรือเปล่า” เมื่อได้ทรงรับทราบจากทันตแพทย์ผู้ถวายการรักษาว่าไม่มี พระองค์จึงทรงรับสั่งว่า “โรคฟันเป็นโรคของทุกคน การที่จะทำให้ราษฎรผู้ยากไร้และอยู่ห่างไกลความเจริญต้องทิ้งท้องไรท้องนาเข้ามารับการรักษาในเมืองคงเป็นไปไม่ได้ น่าที่ทันตแพทย์จะเดินทางไปดูแลเป็นครั้งคราว” ซึ่งพระราชดำริครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นในงานทันตกรรมขึ้น ในวาระมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา ในปี 2550 กระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชน จึงได้ดำเนินการรณรงค์ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ เพื่อบริการโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการฟื้นฟูสุขภาพช่องปากด้วยการใส่ฟันเทียมทดแทนและลดการสูญเสียฟันในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปาก โดยมีเป้าหมายว่าในระยะเวลา 3 ปี ผู้สูงอายุจำนวน 80,000 ราย จะได้รับการใส่ฟันเทียมที่มีคุณภาพ และไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มีฟันใช้เคี้ยวอาหารได้อย่างเหมาะสม ภายใต้โครงการฟันเทียมพระราชทาน¹

ผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5 พ.ศ.2543-2544 โดยกองทันตสาธารณสุขพบว่า การสูญเสียฟันเป็นปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุ โดยพบผู้สูงอายุจำนวน 470,000 คน มีความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมทั้งปาก 300,000 คน ใส่ฟันเทียมบางส่วน 170,000 คน และผู้ที่ฟันในช่องปากเป็นโรคฟันผุร้อยละ 96 เป็นโรคปริทันต์ร้อยละ 62 มีฟันผุที่รากฟันร้อยละ 20 จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทำให้มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และผู้สูงอายุมีอายุขัยเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้น

ทำให้เกิดความสนใจในเรื่องการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะสุขภาพช่องปากที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะโภชนาการ การใส่ฟันเทียมให้กับผู้สูงอายุโดยมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุมีฟันใช้เคี้ยวอาหาร และได้รับฟันเทียมในระยะเวลาที่สั้นที่สุด แต่ยังคงคุณภาพได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาในการเดินทางมารับบริการหลายครั้งของผู้สูงอายุ และทำให้สามารถจัดบริการแก่ผู้สูงอายุได้มากขึ้น^{1,2}

กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จัดทำโครงการฟันเทียมพระราชทาน เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดบริการโดยจัดระบบจ่ายเงินตามผลงาน (Vertical Program) เพื่อการใส่ฟันเทียมทั้งปากหรือเกือบทั้งปากครอบคลุมผู้สูงอายุในปี 2549 ทุกสิทธิ์ จำนวน 25,000 คน ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาระบบบริการทันตสุขภาพ รวมทั้งระบบการสนับสนุนบริการที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการประเมินผลพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจร้อยละ 97 รวมทั้งมีผลทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นในด้านการใช้เคี้ยวอาหาร การพูด ความสวยงาม ด้านอารมณ์ และสังคม³ โดยทุกคนมีสิทธิได้รับการที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน⁴ มีเป้าหมายสูงสุดของระบบสุขภาพคือประชาชนจะต้องสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพได้มากขึ้น เน้นที่การสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมสุขภาพ⁵

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดได้ดำเนินการโครงการฟันเทียมพระราชทาน ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พ.ศ. 2549 โดยจังหวัดร้อยเอ็ดมีจำนวนผู้สูงอายุ 124,007 คน และมีเป้าหมายในการดำเนินการตามโครงการ

ฟันเทียมพระราชทานจำนวน 310 คน³ การศึกษาความพึงพอใจในการใส่ฟันเทียมพระราชทานของผู้สูงอายุในจังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจในการรับบริการใส่ฟันเทียมและเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างกลุ่มที่มารับบริการใส่ฟันเทียมชุดแรกและไม่ใช่ชุดแรกของผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการบริการของทันตบุคลากรในด้านการใส่ฟันเทียมและในการบริการทันตกรรมด้านต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานทันตกรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือ

แบบประเมินความพึงพอใจผู้สูงอายุที่รับบริการใส่ฟันเทียมตามโครงการฟันเทียมพระราชทานภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ออกแบบโดยกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การใช้งานฟันเทียม วิธีทำความสะอาดฟันแท้/ฟันเทียม บทสรุปและข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่นๆ

วิธีดำเนินการ

1. สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบผู้ตอบแบบประเมินมากกว่าร้อยละ 10 จากผู้สูงอายุที่รับบริการใส่ฟันเทียมในโครงการฟันเทียมพระราชทานทั้งหมดในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยให้ตัวแทนจาก 17 อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 158 คน ที่มีความยินดีเข้าร่วมโครงการ
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้ผู้สูงอายุตอบแบบสอบถามในแบบประเมินความพึงพอใจ ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของการตอบแบบประเมิน
3. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้สถิติ Independent Samples t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียมพระราชทาน จำนวน 158 คน เป็นชาย จำนวน 78 คน (ร้อยละ 50.6) และเป็นหญิง จำนวน 80 คน (ร้อยละ 49.4) มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 84 คน (ร้อยละ 53.2) รองลงมาคืออายุ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ

Table 1 Number and percentage of elderly by gender and age group

ตัวแปร Variable	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	78	49.4
- หญิง	80	50.6
กลุ่มอายุ (ปี) (Mean=69.7, S.D.=6.3)		
60-69	84	53.2
70-79	64	40.5
80 ปีและสูงกว่า	10	6.3

ระหว่าง 70-79 ปี จำนวน 64 คน (ร้อยละ 40.5) และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน (ร้อยละ 6.3) อายุเฉลี่ยของผู้สูงอายุเท่ากับ 69.7(6.3 ปี (ตารางที่ 1)

ด้านการรับบริการ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุไปรับบริการการใส่ฟันเทียมจากหน่วยที่ให้บริการภาครัฐ จำนวน 144 คน (ร้อยละ 91.1) ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย พบว่า ผู้สูงอายุเดินทางไปรับบริการด้วยตนเอง จำนวน 85 คน (ร้อยละ 53.8) มีญาติพาไป จำนวน 70 คน (ร้อยละ 44.3) โดยฟันเทียมที่ผู้สูงอายุใส่เป็นฟันเทียมทั้งปาก จำนวน 114 คน (ร้อยละ 72.2) และเป็นการใส่ฟันเทียมเป็นชุดแรก จำนวน 110 (ร้อยละ 69.6) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การทำฟันเทียม โดยทราบจากคนรู้จัก จำนวน 71 คน (ร้อยละ 44.9) จากวิทยุโทรทัศน์ สื่อสาธารณะต่างๆ จำนวน 48 คน (ร้อยละ 30.4) จากแหล่งอื่นๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมผู้สูงอายุ พยาบาล

จำนวน 22 คน (ร้อยละ 13.9) และจากการนัดของทันตแพทย์ จำนวน 17 คน (ร้อยละ 10.8) (ตารางที่ 2)

ด้านการใช้งาน หลังจากได้รับการใส่ฟันเทียมแล้วผู้สูงอายุบอกว่าใช้งานได้ จำนวน 152 คน (ร้อยละ 96.2) โดยใช้เพื่อเคี้ยวอาหารและเพื่อความสวยงาม จำนวน 142 คน (ร้อยละ 89.9) (ตารางที่ 3)

การได้รับคำแนะนำ ผู้สูงอายุได้รับคำแนะนำในการดูแลฟันแท้/ฟันเทียม จำนวน 157 คน (ร้อยละ 99.4)

ด้านการทำความสะอาด การทำความสะอาดฟันแท้/ฟันเทียม ผู้สูงอายุไม่ตอบแบบสอบถาม 138 คน (ร้อยละ 87.3) และตอบแบบสอบถาม 20 คน (ร้อยละ 12.7) ทำความสะอาดฟันเทียมโดยถอดฟันเทียมแล้วใช้แปรงสีฟันกับน้ำและสบู่แปรงฟันเทียม จำนวน 14 คน (ร้อยละ 8.9) ใช้เม็ดยาทำความสะอาดฟันเทียม จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.9) และใช้วิธีอื่นๆ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร

Table 2 Number and percentage of elderly by information receiving

การรับรู้ข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จากคนรู้จัก	71	44.9
จากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อต่างๆ	48	30.4
จากแหล่งอื่น เช่น อสม. ชมรมพยาบาล ฯลฯ	22	13.9
จากการนัดของทันตแพทย์	17	10.8

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการใช้ฟันเทียม

Table 3 Number and percentage of elderly by denture utility

การใช้งาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพื่อเคี้ยวอาหาร	7	4.4
เพื่อความสวยงาม	8	5.1
เพื่อเคี้ยวอาหารและความสวยงาม	142	89.9
อื่นๆ	1	0.6

เช่น ใช้ผ้าชุบน้ำทำความสะอาด ใช้ฟองสบู่ล้างโดยไม่ใช้แปรงสีฟันและใช้แปรงสีฟันแช่น้ำแช่ฟันเทียมจำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.9) (ตารางที่ 4)

ความรู้สึกของผู้สูงอายุ หลังการใส่ฟันเทียมพบว่า ผู้สูงอายุสามารถเคี้ยวและรับประทานอาหารได้มากขึ้น 144 คน (ร้อยละ 91.1) อารมณ์ดีขึ้น กล้ายิ้มมากขึ้น 123 คน (ร้อยละ 77.8) สวยงามมากขึ้น 113 คน (ร้อยละ 71.5) สบายใจมีความสุขมากขึ้น 112 คน (ร้อยละ 70.9) พูดได้ชัดเจนมากขึ้น จำนวน 99 คน (ร้อยละ 62.7) และออกไปพบเพื่อนมากขึ้น 98 คน (ร้อยละ 62.0) นอนหลับมากขึ้น 55 คน (ร้อยละ

34.8) ไม่พอใจ 1 คน (ร้อยละ 0.6) (ตารางที่ 5)

ในภาพรวมความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการรับบริการใส่ฟันเทียม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 126 คน (ร้อยละ 79.7) ความพึงพอใจระดับปานกลาง จำนวน 29 คน (ร้อยละ 18.4) ความพึงพอใจระดับน้อย จำนวน 2 คน (ร้อยละ 1.3) และไม่พึงพอใจ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.6) (ตารางที่ 6) อนึ่งเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียมเป็นชุดแรกกับที่ไม่ใช่ชุดแรกพบว่ามีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการทำความสะอาดฟันเทียม

Table 4 Number and percentage of elderly who cleaned denture

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบ	138	87.3
ตอบ	20	12.7
-ทำความสะอาดฟันเทียมโดยแปรงฟันเทียมด้วยน้ำและสบู่	14	8.9
-ใช้เม็ดยาทำความสะอาดฟันเทียม	3	1.9
-อื่นๆ เช่นใช้ผ้าชุบน้ำทำความสะอาด ฯลฯ	3	1.9

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความพึงพอใจต่อฟันเทียมที่ใส่

Table 5 Number and percentage of elderly by perception to denture

ความรู้สึก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคี้ยวและรับประทานอาหารได้มากขึ้น	144	91.1
อารมณ์ดี กล้ายิ้ม	123	77.8
สวยงาม	113	71.5
สบายใจ มีความสุขมากขึ้น	112	70.9
พูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น	99	62.7
ออกไปพบเพื่อนได้มากขึ้น	98	62.0
นอนหลับได้มากขึ้น	55	34.8
อื่นๆ	1	0.6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามระดับความพึงพอใจต่อฟันเทียม

Table 6 Number and percentage of elderly by level of satisfaction to denture

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	126	79.7
ปานกลาง	29	18.4
น้อย	2	1.3
ไม่พอใจ	1	0.6

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการทำฟันเทียมชุดแรก

Table 7 Means and standard deviations of satisfaction score of elderly by the first set and not first set of denture

ชุดฟันเทียม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	SD	Z	P
ชุดแรก	110	1.20	0.44	0.394	0.998
ไม่ใช่ชุดแรก	48	1.29	0.58		

บทวิจารณ์

การทำฟันเทียมนั้นเดิมอยู่ในชุดสิทธิประโยชน์ของโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยสนับสนุนงบประมาณเพื่อการบริการทางการแพทย์ที่มีค่าใช้จ่ายสูง กรณีการทำฟันเทียมที่ใช้ฐานอะคริลิก เบิกค่าบริการทางการแพทย์ โดยฟันเทียมบางส่วน เบิกได้ชิ้นละ 640 บาท ฟันเทียมทั้งปากกรณี 1 ชิ้น และ 2 ชิ้นเบิกได้ ชุดละ 950-1,600 บาท⁵ แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างพอเพียงซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเพราะการสูญเสียฟันมีผลต่อการบริโภคอาหาร ทำให้ไม่สามารถรับประทานอาหารที่มีคุณค่าซึ่งมีผลต่อสุขภาพกายโดยรวมอย่างชัดเจน⁶ ซึ่งในสถานการณ์ที่โครงสร้างทางอายุของประชากรกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มของการเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)” ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ชัดเจนทั่วโลก สำหรับประชากรไทย

โดยโครงสร้างประชากรมีสัดส่วนของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 10 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 15 ในปี 2568 ในขณะที่ประชากรเด็ก (0-14 ปี) มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 30.1 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 24.2 ในปี 2568 จากข้อมูลดังกล่าว จำเป็นต้องเตรียมการรองรับปัญหาสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ ซึ่งแน่นอนว่าปัญหามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การดำเนินงานภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตามระบบจ่ายเงินตามผลงาน (Vertical Program) ได้กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้มีการดำเนินงานที่รวดเร็วและตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้มากขึ้น จากการศึกษา ผู้สูงอายุใช้งานฟันเทียมเพื่อเคี้ยวอาหารและเพื่อความสวยงามทำให้ทันตบุคลากรพึงระวังในการให้บริการ เพราะแม้ว่าผู้สูงอายุจะเป็นผู้สูงอายุแล้วแต่ยังคำนึงถึงความสวยงาม มิใช่ต้องการเพียงเคี้ยวอาหารได้เท่านั้น ในเรื่องความพึงพอใจ

ของผู้สูงอายุในกลุ่มที่ใส่ฟันเทียมเป็นครั้งแรกและที่ไม่ใช่ครั้งแรกพบว่าไม่มีความแตกต่างกันแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในการให้บริการกับผู้สูงอายุซึ่งมีการให้คำแนะนำในการรับบริการและการปฏิบัติตนเพื่อดูแลฟันแท้/ฟันเทียมด้วย เหล่านี้ล้วนส่งผลถึงคุณภาพการบริการและความสามารถในการทำฟันเทียมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องทั้งในปัจจุบันและอนาคต สำหรับผู้สูงอายุ การมีสุขภาพช่องปากที่ดีส่งผลถึงการมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีตามไปด้วย อันจะทำให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

โครงการฟันเทียมพระราชทานควรดำเนินการต่อไปเนื่องจากเป็นการให้บริการกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งต้องการการดูแล และในหน่วยบริการด้านสุขภาพทั้งผู้บริหารและผู้ให้บริการเห็นด้วยกับแนวทางการจัดระบบบริการลักษณะ Vertical Program เนื่องจากมีงบประมาณที่เพียงพอ โดยไม่เป็นภาระกับหน่วยบริการ ผู้ให้บริการมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดี การที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก บ่งบอกถึงความสำเร็จในงานและยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้ทุกคนพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามควรมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านทันตสุขภาพในรูปแบบอื่นๆ หรือบูรณาการกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพรวมถึงขยายเครือข่ายให้ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากทันตบุคลากรมีจำนวนจำกัด การดูแลสุขภาพช่องปากโดยทำฟันเทียมให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจคงมิใช่สิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องต้องการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ในการใช้ฟันเทียมในการ บดเคี้ยวอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ พร้อมทั้งการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้นในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทสรุป

ผู้สูงอายุได้รับฟันเทียมพระราชทานเป็นชนิดฟันเทียมทั้งปากมากกว่าฟันเทียมบางส่วน และเป็นการใส่ฟันเทียมครั้งแรก รับบริการใส่ฟันเทียมที่หน่วยบริการของรัฐ โดยเดินทางไปรับบริการเอง ซึ่งทราบข่าวจากคนที่รู้จักมากที่สุด การรับบริการใส่ฟันเทียมทั้งหมดไม่ต้องชำระเงิน และได้รับการแนะนำในการดูแลฟันแท้/ฟันเทียมจากทันตบุคลากรเป็นอย่างดี ซึ่งบ่งบอกและแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในการให้บริการของทันตบุคลากร การใช้งานฟันเทียมส่วนใหญ่ใช้ได้ดีและส่วนใหญ่ใช้เพื่อเคี้ยวอาหารและความสวยงาม เมื่อใส่ฟันเทียมพระราชทานแล้วสามารถเคี้ยวอาหารได้มากขึ้นและรับประทานอาหารได้มากขึ้นด้วย มีความรู้สึกละอองและอารมณ์ดีกลาย้มมากขึ้น พูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ออกไปพบเพื่อนได้มากขึ้น ความพึงพอใจในการรับบริการใส่ฟันเทียมพระราชทานในภาพรวม ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 79.7 แสดงให้เห็นถึงคุณภาพการบริการของทันตบุคลากรในการให้บริการใส่ฟันเทียมให้กับผู้สูงอายุ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ของฟันเทียมในการบดเคี้ยวอาหารและสามารถที่จะรับประทานอาหารได้มากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มที่ใส่ฟันเทียมเป็นครั้งแรกและที่ไม่ใช่ครั้งแรกพบว่ามีความพึงพอใจในการรับบริการไม่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ทพญ. ศิริเพ็ญ อรุณประพันธ์ ทพญ.สุณี วงศ์คงคาเทพ ทพญ.สุปราณี ดาโลดม ทพญ.นันทลี วีรัชย์ กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่กรุณาแนะนำและให้คำปรึกษา ขอบพระคุณผู้สูงอายุทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบประเมิน

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข. ในหลวงกับงานทันตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2548.
2. กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการทำฟันเทียมสำหรับผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2549.
3. กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการปฏิบัติงานโครงการฟันเทียมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปี 2549. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2549.
4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. กฎหมายข้อบังคับ ระเบียบ การดำเนินงานสร้างหลักประกันสุขภาพตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. พิมพ์ครั้งที่ 1. ร้อยเอ็ด: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2546.
5. กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในระยะเปลี่ยนผ่าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รสพ., 2544.
6. พัชราวรรณ ศรีศิลป์นันท์. ทำไมต้องดูแลสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ. มหกรรมการประชุมวิชาการ คีรรอยยิ้มที่สดใสให้ผู้สูงวัยในโครงการฟันเทียมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550.
7. ปิยะดา ประเสริฐสม. สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ. ว.ทันต.สธ. 2548 ; 1-2.
8. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. การประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการฟันเทียมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โรงแรมอมารีแอร์พอร์ต กรุงเทพมหานคร 13 มิถุนายน 2549.
9. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. โครงการฟันเทียมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสจัดงานมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โรงแรมรามาร์คเดนท์ 9-10 เมษายน 2550.

Original Article

Satisfaction in Prosthesis Denture campaign for the elderly to celebrate

80th Anniversary His Majesty's the King In Roi-Et Province
under Universal Coverage Project Year 2006

Sushada Teekayupan* *D.D.S.,B.Sc.*

Peerawit Padee** *Cert.D.N.,B.P.H.*

Abstract

The objective of this study was to find knowing satisfaction assessment of artificial teeth replacement service of the Royal project and satisfaction comparison of aging population group receiving this service for the first time to the other group receiving this service more than one time. These groups were in the area of 17 district of Roi-et province. Number of the studies examples were 158 by the systemic random selection. Tools used for data collection were satisfaction assessment form. Statistics used for data analysis were frequency, mean, percentage, standard deviation and independent sample t-test method for difference comparison.

Result of studies had shown that 91.1 percent of aging population group received artificial teeth replacement service from Government health Service Unit, 69.6 percent received this service for the first time, 72.2 percent replaced all teeth with artificial teeth, 99.4 percent were advised how to take care of their teeth and artificial teeth from dental officers. After this group received artificial teeth replacement they found that 96.2 percent could use their artificial teeth as normal, 89.9 percent used their artificial teeth for food chewing and making them to be good looking. The feeling after receiving this service were 91.1 percent of them could chew and eat more food, 77.8 percent were good emotion and felt free to smile, 77.5 percent were more good looking, 70.9 percent were happy. In conclusion, 79.7 percent of them were high satisfied. Comparison of satisfaction mean score value of the group receiving this service for the first time to the other group, there were no difference between them ($p > 0.05$).

This study had shown that 79.7 percent of the group receiving this service were high satisfied which reflected good service quality and advice. All data from this study should be used for service quality improvement and development of dental personnel.

Key words : *satisfaction, elderly, Dental Prosthesis campaign for the Elderly to celebrate 80th Anniversary His Majesty's the King, Universal Coverage*

* Dental Health division, Roi-et Provincial Health Office.

** Dental Health division, Jungharn Hospital, Roi-et Province.